

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	АР19680487 «ЖҚЗ деректерін пайдалана отырып, Климаттың өзгеруі жағдайында Мойынқұм құмды массивінің жайылымдық жерлерін мониторингілеу және басқару». (0123РК00582)
Жоба өзектілігі	<p>Табиғи құрғақ жайылымдардың жай-күйінің мониторингі құрғақ жайылымдардың түрлік құрамы мен топырақ ресурсын сақтау және қалпына келтіру жөніндегі ұсынымды әзірлеу және бірыңғай тұжырымдаманы әзірлеу мақсатында құрғақ экожүйелердің бұзылу дәрежесін анықтау қажеттілігінен туындады.</p> <p>Тарихи тұрғыдан Мойынқұм шөлі жыл бойы мал жаю үшін жеткілікті азығы бар Қазақстанның маңызды жайылымдық алқабы болды. Массивтің өсімдік жамылғысы құнды жемшөп, дәрілік, техникалық және басқа да өсімдіктерді қамтитын бірегей өсімдіктер қауымдастығының едәуір алуан түрлілігімен сипатталған.</p> <p>Кейде мұндай аумақтарды шамадан тыс пайдалану, сондай-ақ өрттер, дефляция, шөптердің күйінің өзгеруі жайылымдық деградацияның әртүрлі кезеңдеріне әкеледі. Картаға түсірудің заманауи технологиялары мен Жерді қашықтықтан зондтау әдістері кейіннен өнімділікті арттыру үшін шаралар қабылдау үшін құрғақ экожүйелердегі жағымсыз өзгерістердің деңгейін, жойқын процестердің ауқымы мен динамикасын дәл және егжей-тегжейлі бағалауға мүмкіндік береді.</p> <p>Массивтің шөлді ландшафттарында табиғи ортаның өзгеруі және экожүйелердің жекелеген компоненттерінің өзгеруі проблемасы өткір тұр, бұл жайылым өнімділігінің төмендеуіне және жергілікті өсімдіктер қауымдастығының әртүрлілігінің нашарлауына әкеледі, нәтижесінде мал саны азаяды.</p>
Жоба мақсаты	Бұл жобаның мақсаты мал шаруашылығын тұрақты дамыту үшін климаттың өзгеруі жағдайында Мойынқұм құмды алқабының жайылымдық жерлерін басқару бойынша ұсынымдар әзірлеу және жайылымдарға мониторинг жүргізу болып табылады.
Жоба міндеттері	<ul style="list-style-type: none">- Құрғақ аумақтардың жайылымдық жерлерін спутниктік мониторингтеу мен басқарудың теориялық-әдіснамалық тәсілдері мен әдістемелерін талдау;- Зерттелетін аймақтың көп жылдық кезеңдегі климаттық өзгеру тенденциясын анықтау;- Жерді қашықтықтан зондтау деректерін қолдана отырып, жайылым алаңының өзгеру динамикасын анықтау;- Жайылымдарды қашықтықтан бақылау үшін қолданылатын заманауи спутниктік жүйелерді зерттеу және таңдау және 1980-2022 жылдар аралығында спутниктік кескіндер каталогын құру.;- Құмды массив экожүйелерінің трансформация дәрежесін анықтау үшін таңдалған полигондарда далалық ландшафттық-экологиялық зерттеулерді орындау;- Аймақтың өсімдік жамылғысының өзгеруіне бағалау жүргізу және климаттың өзгеруі жағдайында құмды алқаптың жайылымдық жерлерінің трансформация дәрежесін интегралды бағалау;- Жайылымдық жерлердегі объектілердің шаруашылық қызметін статистикалық талдау және Мойынқұм құмды массивінің жайылымдық ресурстарының қолда бар мүмкіндіктерін бағалау;

	<ul style="list-style-type: none"> - Құмды алқап жайылымдарының тозу дәрежесі мен ауқымын анықтау; - соңғы 30 жылдағы Мойынқұм құмды массивінің құрғақ ландшафттарының өрт режимінің кеңістіктік-уақыттық заңдылықтарын анықтау; - Жайылымдық жерлерге жүктеменің белгіленген оңтайлы нормасы бойынша жайылымдардың шамадан тыс жүктелуін анықтау және құмды алқаптағы жайылымдардың өнімділігін болжау; - Уақытша бөліністе әртүрлі дәрежедегі тозуы бар жайылымдардың (табиғи жемшөп алқаптарының) карталарын әзірлеу (әр уақыттық); - Құмды алқап жайылымдарының тозуын болдырмау бойынша табиғатты қорғау іс-шараларының карталарын әзірлеу; - Қашықтықтан зондтау және жерүсті мониторинг жүйелерінің деректері негізінде климаттың өзгеруі жағдайында жайылымдық табиғатты пайдалануды оңтайландыру және жайылымдық жүктемелерді реттеу бойынша ұсынымдар әзірлеу; - ЖКЗ деректері негізінде климаттың өзгеруі жағдайында тұрақты жер пайдалану үшін мал шаруашылығын жүргізу және құрғақ жайылымдардың жайылымдық жерлерін басқару жүйесінің тетіктерін әзірлеу (Мойынқұм құмды массивінің мысалында) ;
<p>Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Құрғақ аумақтардың жайылымдық жерлерін спутниктік мониторингтеу мен басқарудың теориялық-әдіснамалық тәсілдері мен әдістемелері талданатын болады; - Зерттелетін аймақтың көп жылдық кезеңдегі климаттық өзгеру тенденциялары анықталатын болады; - Жерді қашықтықтан зондтау деректерін пайдалана отырып, жайылым алаңының өзгеру динамикасы айқындалатын болады; - 1980-2022 жылдар аралығында жайылымдарды қашықтықтан бақылау және спутниктік кескіндер каталогтарын жасау үшін пайдаланылатын заманауи спутниктік жүйелер зерттеліп, таңдалады.; - Құмды массив экожүйелерінің трансформация дәрежесін анықтау үшін таңдалған полигондарда далалық ландшафттық-экологиялық зерттеулер жүргізілетін болады; 2024 жылға: <ul style="list-style-type: none"> - Өңірдің өсімдік жамылғысының өзгеруін бағалау және климаттың өзгеруі жағдайында құмды массивтің жайылымдық жерлерінің трансформация дәрежесін интегралды бағалау жүргізілетін болады; - Жайылымдық жерлердегі объектілердің шаруашылық қызметіне статистикалық талдау және Мойынқұм құмды массивінің жайылымдық ресурстарының қолда бар мүмкіндіктерін бағалау жүргізілетін болады; - Құмды алқап жайылымдарының тозу дәрежесі мен ауқымы айқындалатын болады; - Соңғы 30 жылда Мойынқұм құмды массивінің құрғақ ландшафттарының өрт режимінің кеңістіктік-уақыттық заңдылықтары анықталатын болады; - Жайылымдық жерлерге жүктеменің белгіленген оңтайлы нормасы бойынша жайылымдардың шамадан тыс жүктелуі

	<p>айқындалады және құмды алқаптағы жайылымдардың өнімділігі болжанатын болады;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Уақытша бөліністе әртүрлі дәрежедегі тозуы бар жайылымдардың (табиғи жемшөп алқаптарының) карталары әзірленетін болады; <p>2025 жылға:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Құмды алап жайылымдарының тозуын болдырмау бойынша табиғатты қорғау іс-шараларының карталары әзірленетін болады; - Қашықтықтан зондтау және жерүсті мониторинг жүйелері деректерінің негізінде климаттың өзгеруі жағдайында жайылымдық табиғатты пайдалануды оңтайландыру және жайылымдық жүктемелерді реттеу жөніндегі ұсынымдар әзірленетін болады; - ЖКЗ деректері негізінде климаттың өзгеруі жағдайында тұрақты жер пайдалану үшін мал шаруашылығын жүргізу және құрғақ жайылымдардың жайылымдық жерлерін басқару жүйесінің тетіктері (Мойынкүм құмды массивінің мысалында) әзірленетін болады;
<p>Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бисенбаева Саним Бегимовна., PhD, Индекс Хирша – 5, Researcher ID O-1121-2014, ORCID: 0000-0002-3770-3143, Scopus author ID: 57210948533. 2. Токбергенова Айгул Абдугаппаровна, к.ғ.н., доцент, Индекс Хирша – 2; Researcher ID O-2205-2014, ORCID: 0000-0002-1934-5063, Scopus Author ID: 57202334262. 3. Самарханов Канат Бауыржанович, Индекс Хирша – 6; Researcher ID S-2590-2017, ORCID: 0000-0001-9799-8695, Scopus Author ID: 57196121772 4. Зулпыхаров Канат Базарбаевич, Индекс Хирша – 1; Researcher ID HLG-0490-2023, ORCID: 0000-0002-0275-2463, Scopus Author ID: 58055198400 5. Рахимова М.С., Индекс Хирша – 3; Researcher ID HLF-2207-2023, ORCID: 0000-0002-9873-105X, Scopus Author ID: 57216812283 6. Рыскелдиева Айжан Муратовна, Индекс Хирша – 1; ORCID: 0000-0002-8677-1150, Scopus Author ID: 57190757940 7. Турымтаев Ж. ORCID: 0000-0003-4075-6702
<p>Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)</p>	
<p>Патент туралы ақпарат</p>	<p>-</p>